

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
ข้อมูล ณ วันที่ ๙ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล : นายบุญเลิศ ประสิทธิ์นอก
๒. เลขประจำตัวประชาชน :
๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ : เลขที่ ๒๕ ม.๑ ต.หนองบัวสะอาด อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา
โทรศัพท์ : ๐๘๐-๕๕๑๓๖๒๙ Facebook : บุญเลิศ ประสิทธิ์นอก Line : ๐๘๐๕๕๑๓๖๒๙
ปีเกิด พ.ศ. ๒๔๙๔
๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง
๕. ระดับการศึกษา : ประถมศึกษา
สถานบันการศึกษา : -
คณะ/สาขาวิชา : -
๖. อาชีพปัจจุบัน
 - ☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
 - ☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
 ระบุ.....
๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๑๒๐,๐๐๐ บาท/ปี
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๑

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก : ข้าว/เกษตรผสมผสาน

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๑ แปลงเรียนรู้ ได้แก่

แปลงเรียนรู้การผลิตข้าวให้ได้คุณภาพ

๒.๑ ใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ ซี

๒.๒ คัดเมล็ดพันธุ์ดี ก่อนปลูก

๒.๓ ไถกลบตอซัง ลดการเผาในพื้นที่การเกษตร

๒.๔ ใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก

๒.๕ เว้นระยะปลูกให้เหมาะสม เพื่อลดโรคและวัชพืช

๒.๖ ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๒.๗ ป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามหลัก IPM (การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน)

๒.๘ เก็บเกี่ยวเมื่อข้าวแก่เต็มที่ (ประมาณ ๒๘-๓๐ วันหลังข้าวออกรวง)

๒.๙ คัดแยกและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๕ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. ฐานเรียนรู้การพัฒนาปรับปรุงดิน

๒. ฐานเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

๓. ฐานเรียนรู้ด้านปศุสัตว์

๔. ฐานเรียนรู้ด้านประมง

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุมาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

หลักสูตร : การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต(ข้าวมะลิ ๑๐๕)

ความโดดเด่นของหลักสูตร : คือ การได้มีการใช้น้ำได้ดินในการทำนาในยามที่ฝนแล้งทั้งช่วง โดยมีการขุดเจาะน้ำบาดาลสูบโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ จึงทำให้สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำไปได้มากทีเดียว นอกจากการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพแล้ว สิ่งจำเป็นที่จะต้องทำควบคู่กันไป คือ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ช่วยเหลือการทำนา เช่น เครื่องหยอดข้าวแห้ง และเครื่องเกี่ยวนวดข้าวที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการเกษตรของเกษตรกรนำมาใช้ เพื่อปลูกข้าวทันฤดูกาลและเวลาเก็บเกี่ยวและนวดข้าวในเวลาที่เหมาะสม ทำให้คุณภาพของข้าวดีขึ้น ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ของอำเภอบัวใหญ่

วัตถุประสงค์ :

๑. เพื่อถ่ายทอดความรู้และแนวคิดของการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต (ข้าวมะลิ ๑๐๕)

๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการวางแผนการผลิตข้าว

๓. เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตข้าว

หลักสูตร : ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

การลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิตข้าว

- * การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดิน
- * การใช้ปุ๋ยเคมี “ถูกสูตร ถูกเวลา ถูกปริมาณ”
- * การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช โรค แมลง
- * การเก็บเกี่ยวเหมาะสม
- * การบันทึกบัญชีต้นทุนทำนา

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้

- การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) : ผ่านการเสวนา เวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมกลุ่มย่อย
- การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) : ผ่านการเสวนา เวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมกลุ่มย่อย
- การศึกษาดูงานภายในศูนย์เรียนรู้ : เยี่ยมชมฐานเรียนรู้ต่าง ๆ
- การใช้สื่อท้องถิ่นและภูมิปัญญา : ถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่า คลิปวิดีโอ และคู่มือเชิงภาพ
- การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง : โดยเน้นการนำไปใช้จริงและการปรับปรุงพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมาได้เข้ามา มีบทบาทในการร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่องโดยใช้แนวทางการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเกษตรกรในพื้นที่ โดยมีรายละเอียด แนวทางการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. การประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ศพก. ได้เข้าร่วมประชุม หารือกับคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด และ สำนักงานเกษตรอำเภอบัวใหญ่ ในการ ระดมความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่ พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในระดับตำบลให้สอดคล้องกับนโยบายระดับจังหวัด

๒. การระดมความคิดเห็นของเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ มีการจัดเวทีเสวนาและประชุมร่วมกัน ระหว่างเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ ศูนย์เครือข่าย ศพก. และเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อรวบรวมข้อมูล สภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของพื้นที่นำมาสู่การวางแผนบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

๓. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ดำเนินการประสานกับหน่วยงานใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น สำนักงานปศุสัตว์ สถานีพัฒนาที่ดิน และสำนักงานประมง เพื่อบูรณาการ แผนงานด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง และดินปุ๋ย ให้มีความสอดคล้องและต่อเนื่อง

๔. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ศพก. และแปลงใหญ่ คณะกรรมการของศูนย์ฯ รวมถึง คณะกรรมการแปลงใหญ่ ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนฯ โดยทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง และกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมที่จะดำเนินงานในแต่ละปี

การดำเนินงานข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การวางแผน การกำหนดแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามผล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาเกษตรกรและ ชุมชนอย่างแท้จริง

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

การจัดทำแผนปฏิบัติการราย ศพก. มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้มีเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

๑. การประชุมคณะกรรมการ ศพก. และเครือข่าย

- ศูนย์เครือข่าย ศพก. ได้จัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. และตัวแทนเครือข่ายเกษตรกร เพื่อนำข้อมูลสถานการณ์จริงในพื้นที่มาวิเคราะห์และจัดทำแผนดำเนินงานให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน

๒. การรวบรวมข้อมูลจากฐานเรียนรู้และกิจกรรมในศูนย์ฯ

- มีการนำข้อมูลจากฐานเรียนรู้ทั้ง ๕ ฐาน เช่น การพัฒนาปรับปรุงดิน ฐานเศรษฐกิจพอเพียง ฐานการเรียนรู้ด้านปศุสัตว์ ฯลฯ มาประกอบการจัดทำแผน เพื่อให้แผนฯ มีความสอดคล้องกับศักยภาพของศูนย์ฯ

๓. การระดมความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอจากเกษตรกร

- จัดเวทีให้เกษตรกรในพื้นที่ได้เสนอแนวคิด ความต้องการ และปัญหาในพื้นที่ เพื่อปรับกิจกรรมให้ตอบโจทย์กับวิถีชีวิตของเกษตรกรในแต่ละตำบล

๔. การจัดทำกิจกรรมรายปี

- มีการกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในรอบปี เช่น การอบรมถ่ายทอดความรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม Field Day การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ฯลฯ พร้อมทั้งกำหนดงบประมาณ หน่วยงานรับผิดชอบและกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ

- ประธานและคณะกรรมการ ศพก.
- คณะกรรมการเครือข่ายแปลงใหญ่
- เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบัวใหญ่
- หน่วยงานสนับสนุนในพื้นที่ (กรมส่งเสริม และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)
- ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม

แผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ
เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

กิจกรรม	ปริมาณ	หน่วย	งบประมาณ	ระยะเวลา											หน่วยงานที่ร่วม ดำเนินการ
				ค.ค.67	พ.ย.67	ธ.ค.67	ม.ค.68	ก.พ.68	มี.ค.68	เม.ย.68	พ.ค.68	มิ.ย.68	ก.ค.68	ส.ค.68	
๑. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอนุรักษ์วัฒนธรรม															กรมส่งเสริมการเกษตร
๒. การปลูกพืชใช้น้ำน้อย															กรมส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๓. ส่งเสริมให้เกิดการรับรองมาตรฐานและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่อง ดิน น้ำ ปุ๋ย พืช วัสดุการเกษตร ผลผลิต และผลิตภัณฑ์พืช															กรมวิชาการเกษตร
๔. การบริการตรวจวิเคราะห์ดินและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับดิน บริการวัสดุปรับปรุงบำรุงดิน															กรมพัฒนาที่ดิน
๕. ส่งเสริมการชุดบ่อเพื่อกักเก็บน้ำ การชุดบ่อรอบนา															กรมพัฒนาที่ดิน
๖. ผลิตโกส่ายพันธุ์พื้นเมือง															กรมปศุสัตว์
๗. การเพิ่มศักยภาพด้านอาหารสัตว์															กรมปศุสัตว์
๘. สร้างฟาร์มต้นแบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสัตว์															กรมปศุสัตว์
๙. ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงด้านประมง															กรมประมง
๑๐. ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ															กรมการข้าว
๑๑. ส่งเสริม สนับสนุน และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว															กรมการข้าว
๑๒. ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง															กรมพัฒนาชุมชน
๑๓. ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนและการจัดทำต้นทุนบัญชีอาชีพ															กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

[illegible]

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แร่งบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

นายบุญเลิศ ประสิทธิ์นอก เกษตรกรต้นแบบประธานศูนย์ ศพก. อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เดิมเคยปลูกข้าวชนิดเดียว ซึ่งทำมาเป็นเวลานาน พื้นที่ประสบปัญหาความแห้งแล้ง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ลดน้อยลงทุกปี มีปริมาณเกลือในดินเพิ่มขึ้นทำให้ผลผลิตข้าวลดลงเรื่อยๆ ทุกปี มักประสบปัญหาปัจจัยการผลิตราคาสูง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี โรคแมลงระบาด บางปีประสบปัญหาภัยแล้งทำให้การปลูกพืชเชิงเดี่ยวไม่ประสบผลสำเร็จ นายบุญเลิศ ประสิทธิ์นอก จึงมีแนวคิดร่วมกับ ชุมชนว่าจะต้องสร้างแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกรได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้รับความรู้ความเข้าใจ เกิดจิตสำนึกในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณคุณภาพของผลผลิต ผลผลิตสินค้าที่ค้ำถึงสภาพแวดล้อม และมีระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงเป็นที่มาของการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์เรียนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่นี้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิตข้าว ด้านเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรแบบผสมผสาน การพัฒนาปรับปรุงดิน โดยมีนายบุญเลิศ ประสิทธิ์นอก เป็นเกษตรกรต้นแบบ และเป็นเจ้าของแปลงเรียนรู้พร้อมทั้งมีสมาชิกเครือข่ายของศูนย์ร่วม ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้พร้อมนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในแปลงของตนเองได้ อย่างถูกต้องเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

พื้นที่ตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณนอกเขตชลประทาน มีลักษณะดินเค็ม และประสบภัยแล้งซ้ำซาก ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต ส่งผลให้เกิดปัญหาเรื้อรังในการเพาะปลูก ทั้งด้านผลผลิตต่ำ การระบาดของศัตรูพืช และต้นทุนสูง ทำให้จำเป็นต้องหาทางออกด้วยการนำวิชาการและ เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้แก้ไขปัญหาในเชิงระบบ เพื่อพลิกฟื้นพื้นที่และอาชีพเกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน และขยายผลสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชน

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

นายบุญเลิศ ประสิทธิ์นอก ได้นำองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มาบูรณาการในระบบการผลิต เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อข้อจำกัดด้านทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ได้แก่

๑. การปรับปรุงดินเค็มอย่างมีระบบ ปรับโครงสร้างดินด้วยวัสดุอินทรีย์ (ฟาง เศษหญ้า ปุ๋ยหมักชีวภาพ) ร่วมกับการปลูกป่า

๒. การจัดการน้ำอย่างรู้คุณค่า การกักเก็บน้ำฝนเพื่อเติมน้ำจืดลงดิน ป้องกันน้ำเค็มหนุน
๓. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยได้รับความร่วมมือจาก สถานีพัฒนาที่ดินในการเก็บตัวอย่างดิน วิเคราะห์ และจัดทำคำแนะนำการใช้ปุ๋ยรายแปลง
๔. การเลี้ยงหมูหลุมแบบไม่ใช้ยาปฏิชีวนะ ภายใต้แนวคิด “Zero Waste” ลดกลิ่นและน้ำเสีย พร้อมทั้งได้ปุ๋ยหมักคุณภาพสูงจากวัสดุรองพื้นหมู
๕. การผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และได้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพมาตรฐาน

- ๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน
 ๑. วิเคราะห์ปัญหาพื้นที่ เช่น ความเค็มของดิน-น้ำ, ความเสื่อมโทรมของดิน, การระบาดของศัตรูพืช
 ๒. ศึกษาข้อมูลวิชาการจากหน่วยงานต้นแบบ/อบรม/ดูงาน เพื่อเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม
 ๓. ทดลองและปรับใช้จริงในแปลงเรียนรู้ โดยเน้นความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่
 ๔. ติดตามผลและเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านผลผลิต คุณภาพ และต้นทุน
 ๕. ขยายผลผ่านฐานเรียนรู้ในศูนย์ฯ เพื่อถ่ายทอดให้เกษตรกรในชุมชนสามารถนำไปใช้ได้จริง

๓) อธิบายขั้นตอนการทำงานการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

๑. การจัดการดิน:

- เก็บตัวอย่างดินส่งวิเคราะห์ที่สถานีพัฒนาที่ดิน
- ใช้ผลวิเคราะห์เพื่อกำหนดสูตรและอัตราการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสม
- ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารให้แก่ดิน

๒. การจัดการพืช:

- คัดเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น พืชทนเค็ม พืชใช้น้ำน้อย
- ปรับเปลี่ยนรอบการปลูกให้เหมาะกับฤดูและปริมาณน้ำฝน
- ป้องกันโรคแมลงโดยใช้ชีวภัณฑ์ เช่น น้ำหมักสมุนไพร และสารชีวภาพแทนสารเคมี

๓. การจัดการฟาร์มและแปลงเรียนรู้:

- จัดทำแปลงเรียนรู้เกษตรผสมผสาน พืช - สัตว์ - ประมง แบบมีการหมุนเวียนทรัพยากร ภายใน
- ใช้ระบบฟาร์มอัจฉริยะในบางส่วน เช่น ระบบน้ำอัตโนมัติ
- ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกรในวงกว้าง

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๓ ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ข้าว	พื้นที่ปลูกจำนวน ๒๗ (ไร่-งาน-วา)
๑.๒) มะม่วง	พื้นที่ปลูกจำนวน ๑ ไร่ (ไร่-งาน-วา)
๑.๓) ไม้ป่ายืนต้น	พื้นที่ปลูกจำนวน ๑๐ ไร่ (ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๒ ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑) ปลาตะเพียน	จำนวน ๕ บ่อ
๒.๒) ปลานิล	จำนวน ๔ บ่อ

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๔ ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑) วัว	จำนวน ๓๕ ตัว
๓.๒) สุกร	จำนวน ๕ ตัว
๓.๓) ไก่พื้นเมือง	จำนวน ๑๐๐ ตัว
๓.๔) เป็ด	จำนวน ๙ ตัว

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....ชนิด ประกอบด้วย

๔.๑)	จำนวน.....(หน่วย.....)
๔.๒)	จำนวน.....(หน่วย.....)
๔.๓)	จำนวน.....(หน่วย.....)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า ข้าว มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ค่าเมล็ดพันธุ์	เป็นเงิน ๒๘๘ บาท/ไร่
๑.๒) ค่าไถนา ๒ รอบ	เป็นเงิน ๔๐๐ บาท/ไร่
๑.๓) ค่าปุ๋ย/หว่าน	เป็นเงิน ๒๐๐ บาท/ไร่
๑.๔) ค่าปุ๋ย	เป็นเงิน ๓๕๐ บาท/ไร่
๑.๕) ค่ารถเกี่ยว	เป็นเงิน ๖๐๐ บาท/ไร่
รวมต้นทุนการผลิต	๑,๘๓๘ บาท/ไร่
รายได้	๔,๘๐๐ บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ไข่เปิดและไข่ไก่.....

เฉลี่ยรายได้วันละ ๓๐๐ บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....-.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....-.....บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ข้าวและมะม่วง.....

เฉลี่ยรายได้ปีละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

๑. ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง

• สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ จากการทำเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่จำกัด ใช้น้ำฝนและปุ๋ยชีวภาพในสวน

• มีรายได้ที่มั่นคง จากกิจกรรมเกษตรแบบพอเพียง เช่น เลี้ยงหมูหลุม ปลา ฯลฯ

• เป็นที่ยอมรับในสังคม ได้รับคัดเลือกเป็นเกษตรกรต้นแบบ และเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรอื่น

• พัฒนาทักษะและความรู้ ทั้งในด้านการวางแผนการผลิต การตลาด การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร

๒. ประโยชน์ที่เกิดกับเกษตรกรรายอื่น

• มีแหล่งเรียนรู้ใกล้บ้าน ที่สามารถเข้าเรียนรู้เทคโนโลยีและแนวทางเกษตรอย่างเป็นระบบจากศูนย์เรียนรู้จริง

• เข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ โดยไม่ต้องเดินทางไกล เช่น การทำปุ๋ยหมัก การใช้แหนแดง การลดต้นทุนอาหารสัตว์

• สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสวนตนเองได้ทันที เช่น สูตรน้ำหมัก สูตรอาหารสัตว์ หรือการปลูกพืชแบบลดความเสี่ยง

- เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)

- มีแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงตนเอง เพราะเห็นผลลัพธ์จากต้นแบบในพื้นที่เดียวกัน

๓. ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชน

- เกิดชุมชนต้นแบบตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- สร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน
- เกิดความสามัคคีในชุมชน จากการรวมกลุ่ม วางแผน ทำกิจกรรมร่วมกัน
- ลดปัญหาสิ่งแวดล้อม จากการเลี้ยงสัตว์แบบไม่ปล่อยน้ำเสีย การทำปุ๋ยหมักแทนสารเคมี
- เป็นแหล่งศึกษาดูงานในระดับอำเภอ และเป็นต้นแบบให้พื้นที่ใกล้เคียง

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

- การใช้ระบบเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน (Organic Mixed Farming System) ที่ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร ส่งผลให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ลดการปนเปื้อนของสารเคมีในน้ำและดิน รวมทั้งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

- การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการเก็บกักน้ำฝนและการใช้ระบบน้ำหยดในการให้น้ำพืช ช่วยลดการใช้น้ำในแปลงเกษตร และป้องกันการกัดเซาะของดิน

- การปลูกพืชคลุมดินและพืชตระกูลถั่ว เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของดิน ลดการชะล้างของดิน และเพิ่มไนโตรเจนในดินตามธรรมชาติ

- การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ ที่ผลิตในชุมชนเอง ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และส่งเสริมการหมุนเวียนของสารอาหารในระบบนิเวศเกษตร

- การใช้เทคโนโลยีการปลูกพืชทนเค็ม ซึ่งเหมาะสมกับสภาพดินในพื้นที่ช่วยลดการเสื่อมสภาพของดิน และรักษาความหลากหลายของพันธุ์พืชในชุมชน

- การจัดการขยะอินทรีย์ในแปลงเกษตร โดยการนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมัก ลดปริมาณขยะและช่วยรักษาคุณภาพดิน

เทคโนโลยีและนวัตกรรมเหล่านี้ส่งเสริมให้เกษตรกรและชุมชนสามารถทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมกับรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนและสามารถถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลังได้

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

- ช่วยรักษาคุณภาพของดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ลดการกัดเซาะ และเพิ่มความสามารถในการกักเก็บน้ำในดิน

- ลดการใช้สารเคมีและสารพิษที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ ส่งผลให้ระบบนิเวศในพื้นที่เกษตรและชุมชนสมดุลมากขึ้น

- การจัดการน้ำที่ดีช่วยให้อนุรักษ์น้ำฝนและลดการใช้น้ำบาดาล ทำให้ทรัพยากรน้ำถูกใช้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

- สนับสนุนการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพืชและสัตว์ในพื้นที่ส่งผลให้เกิดสมดุลของระบบนิเวศและลดการระบาดของศัตรูพืช

- การลดการเผาไหม้ในพื้นที่เกษตรช่วยลดมลพิษทางอากาศ และส่งเสริมการป้องกันปัญหาฝุ่นควันและภาวะโลกร้อน

- ส่งเสริมให้ชุมชนมีความตระหนักรู้เรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบ และร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

ศพก.อำเภอบัวใหญ่ แห่งนี้มีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ด้านการเกษตรเป็นอย่างดี และเกิดขึ้นมาจากความต้องการในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่สามารถแก้ไขปัญหาความแห้งแล้ง ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตที่ตกต่ำ โดยได้มีการนำองค์ความรู้ทางด้านวิชาการจากหน่วยงานภาคีเข้ามา และ การนำนวัตกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้ามาปรับใช้ใน ศพก.แห่งนี้จนเกิดความสำเร็จและสามารถให้บริการแก่เกษตรกรที่สนใจต่อไป

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศพก.อำเภอบัวใหญ่ แห่งนี้ได้รับการยอมรับในฐานะศูนย์กลางสำคัญในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยได้จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง อาทิ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การสาธิตแปลงเรียนรู้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานแก่เกษตรกรและผู้สนใจจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน นอกจากนี้ บุคลากรของศูนย์ฯ โดยเฉพาะเกษตรกรต้นแบบ ได้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรผู้ทรงความรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ตรง เพื่อยกระดับความรู้ ความสามารถของเกษตรกรให้ก้าวทันต่อสถานการณ์การเกษตรในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคการเกษตรของชุมชน

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ศพก. ได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาและแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในด้านการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่เกษตรกรเผชิญ การที่ศูนย์ฯ ให้บริการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น บ่งชี้ว่ามีช่องทางในการรับฟังและตอบสนองต่อข้อกังวลของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และมีการให้คำแนะนำที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่งผลให้เกษตรกรสามารถก้าวผ่านอุปสรรคและพัฒนาการผลิตได้อย่างยั่งยืน

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศพก. เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรที่สำคัญและครบวงจร โดยรวบรวมงานวิจัย เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของตนเองได้อย่างง่ายดาย การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารครอบคลุมตั้งแต่เทคนิคการเพาะปลูก การจัดการศัตรูพืช การดูแลดินและน้ำ ไปจนถึงข้อมูลตลาดและโอกาสทางการค้า ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยให้เกษตรกรตัดสินใจและวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

▪ ช่องทางในการขยายผล: ศูนย์ฯ มีกลไกการขยายผลองค์ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยไม่จำกัดเพียงการอบรมในศูนย์ฯ เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการสร้าง "ศูนย์เครือข่าย ศพก." ซึ่งเป็นผลจากการที่เกษตรกรและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยน ทดลองทำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ทำให้องค์ความรู้ถูกนำไปใช้และเผยแพร่ในวงกว้างอย่างมีประสิทธิภาพ

▪ เกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติ: เกษตรกรในชุมชนและเครือข่ายที่เข้ามาเรียนรู้และรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จาก ศพก. ได้นำหลักการและเทคนิคที่ “ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของตนเองอย่างจริงจัง มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรตามแนวทางเกษตรผสมผสาน การลดการใช้สารเคมี และการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า

▪ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น: ผลลัพธ์จากการนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกรเป็นเชิงประจักษ์อย่างยิ่ง โดยสามารถลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกได้มากที่สุด ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ และเกษตรกรมีผลตอบแทนที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีความมั่นคงในอาชีพและสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากให้กับครัวเรือนและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

ศพก.๑ ได้แสดงบทบาทการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม โดยเป็นตัวอย่างของการบูรณาการการทำงานร่วมกับหลากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา การร่วมมือเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานรับรอง แต่ยังสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่ง ทำให้งานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

นายบุญเลิศ ประสิทธิ์นอก เป็นเกษตรกรต้นแบบและผู้จัดการ ศพก. ได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำ ในฐานะแกนหลักของศูนย์ฯ อย่างชัดเจน ท่านเป็นผู้ขับเคลื่อนและประสานงานการดำเนินงานจากทุกหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน บทบาทของท่าน ไม่เพียงแต่เป็นการเป็น "ประธาน" อย่างเป็นทางการ หากแต่ยังเป็นผู้นำทางความคิดและเป็นแบบอย่าง ในการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรแบบผสมผสาน การลดต้นทุน การนำเทคโนโลยีและภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ รวมถึงการริเริ่มการให้บริการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งเป็นการแสดงถึงภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นผลลัพธ์และประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานของ ศพก. แห่งนี้เกิดจากผลสำเร็จที่สามารถเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตร ซึ่งก่อให้เกิดการลดต้นทุน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต และการยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของเกษตรกร การที่ศูนย์ฯ ได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งรวบรวมงานวิจัย เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญา ที่ผู้สนใจสามารถนำไปปรับใช้ได้เหมาะสม ยิ่งตอกย้ำถึงความสำคัญและบทบาทอันทรงคุณค่าในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการเกษตรให้แก่ชุมชนและประเทศชาติโดยรวม

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

นายบุญเลิศ ประสิทธิ์นอก ในฐานะเกษตรกรต้นแบบและผู้จัดการ ศพก. ได้แสดงออกถึงความเป็นผู้นำชุมชนอย่างเด่นชัด ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการผ่านการเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ฯ และในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการจากการเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ท่านเป็นผู้จุดประกายและส่งเสริมให้คนในชุมชนมาร่วมมือ ร่วมใจ ในการปรับเปลี่ยน ทดลองทำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและนำพาสมาชิกในชุมชนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

การดำเนินงานของ ศพก. ของนายบุญเลิศ แสดงถึงการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง โดยมีได้มุ่งเน้นเพียงผลตอบแทนส่วนตน แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้ได้มากที่สุด สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงจิตวิญญาณของการให้และการอุทิศตน เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของ เกษตรกรและสร้างความมั่นคงยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

"ผู้นำต้องทำก่อน" คือการที่ผู้นำแสดงบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติและผู้บุกเบิกในแนวทางใหม่ๆ ด้วยตนเอง พิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นไปได้และความสำเร็จในทางปฏิบัติ สร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่นให้แก่ชุมชน จนเกิด การขยายผลองค์ความรู้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นหลักการผู้นำที่ทรงพลัง และเห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

นางสาววิยะดา ศรีบุญเรือง ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

๒.๑ วิเคราะห์บริบทพื้นที่ และการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ (ศพก.) จากเอกสารและรายงานผลการดำเนินงาน

๒.๒ ระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการ ศพก., เครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ และ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

๒.๓ จัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสรุปองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่าง

๒.๔ สังเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล ออกเป็นหัวข้อ เช่น แรงบันดาลใจ, นวัตกรรม, การขยายผล, ผลกระทบ

เครื่องมือที่ใช้ :

- แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation)
- แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลถอดบทเรียน
- เวทีเสวนา
- ภาพถ่ายประกอบและแผนที่
- การบันทึกเสียงประกอบการสังเคราะห์

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ปัญหา/อุปสรรค :

๑. ข้อจำกัดด้านเวลา เกษตรกรต้นแบบมีภารกิจหลายอย่าง ทำให้การเก็บข้อมูลต้องวางแผนล่วงหน้า
 ๒. การถ่ายทอดข้อมูลจำนวนมาก มีเนื้อหาหลากหลายและลึกซึ้ง ทำให้ต้องใช้เวลาในการสังเคราะห์
 ๓. เอกสารหรือสื่อประกอบไม่ครบถ้วน บางกิจกรรมไม่มีภาพถ่ายหรือบันทึกไว้ ทำให้ขาดความสมบูรณ์

๔. ข้อจำกัดด้านการบูรณาการข้อมูลจากหลายฝ่าย ข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายต้องใช้เวลาในการตรวจสอบความถูกต้อง

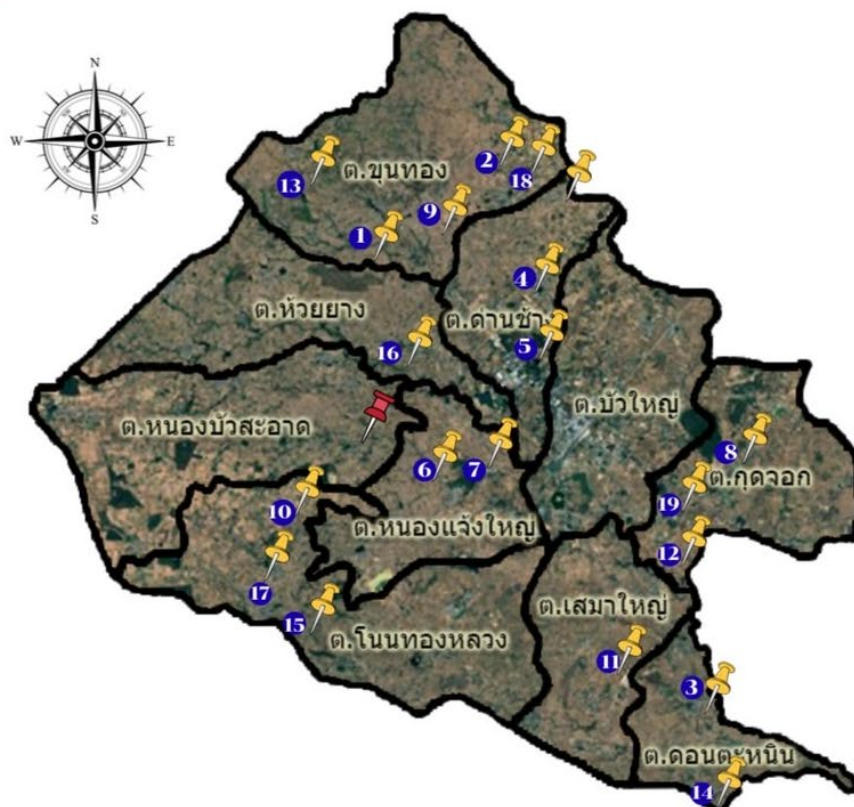
ข้อเสนอแนะ :

๑. วางแผนล่วงหน้าและทำตารางนัดหมายอย่างชัดเจน กับเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง
๒. จัดให้มีการบันทึกภาพถ่ายและคลิปวิดีโออย่างเป็นระบบ ตลอดการดำเนินงานของ ศพก.
๓. ใช้แบบฟอร์มการเก็บข้อมูลที่เข้าใจง่ายและครอบคลุมทุกประเด็น
๔. เสริมการถอดบทเรียนด้วยการประชุมสรุปร่วมกัน ระหว่างทีมถอดบทเรียนกับเจ้าของพื้นที่
๕. พัฒนาเทมเพลตหรือคู่มือการถอดบทเรียนมาตรฐาน สำหรับใช้ในศูนย์ฯ อื่น ๆ ต่อไป

ภาคผนวก

แผนที่แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.)
และเครือข่าย ศพก.อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

สัญลักษณ์

ศพก. หลัก

ศพก. เครือข่าย

1. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	12. ไม้ดอกไม้ประดับ
2. เกษตรทฤษฎีใหม่	13. นาแปลงใหญ่ตำบลขุนทอง
3. การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์	14. ไร่นาสวนผสมตำบลดอนตะหนัก
4. ไร่นาสวนผสมตำบลขุนทอง	15. ศูนย์เรียนรู้ด้านการบริหารจัดการดิน
5. การปลูกถั่วไม่ร่น้ำ	16. นาตำบลห้วยยางแปลงใหญ่
6. ไร่นาสวนผสมตำบลหนองแจ้งใหญ่1	17. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลโนนทองหลวง
7. ไร่นาสวนผสมตำบลหนองแจ้งใหญ่2	18. การเลี้ยงจิ้งหรีด
8. การขยายพันธุ์ปลา	19. การปลูกกล้วย
9. การปลูกผักหวานปลา	
10. นาแปลงใหญ่	
11. การปศุสัตว์	

ปฏิทินการเพาะปลูกข้าว (ชาวดอกมะลิ 105)

	ระยะกล้า	ระยะแตกกอ	ระยะตั้งท้อง	ระยะออกรวง	ระยะเก็บเกี่ยว
 ตามหลักวิชาการ	- ตรวจวิเคราะห์ดิน - ใส่ปุ๋ยคอกหรือขี้วัว - เตรียมดิน - ครั้งที่ 1 ไถดะ - ครั้งที่ 2 ไถแปร - ครั้งที่ 3 ไถคราด - ปล่อยน้ำเข้านา 3 เซนติเมตร	- หว่านเมล็ด/ ส้ารอง ใช้เมล็ดพันธุ์ 10-20 กก./ไร่ - แย่งเมล็ดพันธุ์ด้วยเครื่องราดโรตารี เพื่อป้องกันโรค - กำจัดวัชพืช (เขตกรรม) - ตัดพันธุ์ปน - ปล่อยน้ำเข้านา 3 เซนติเมตร	- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 สูตร 16-20-0 (ดินเหนียว) 20-25 กก./ไร่ - สูตร 16-16-8 (ดินทราย) 20-25 กก./ไร่ - กำจัดวัชพืช - ตัดพันธุ์ปน	- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 สูตร 21-0-0 10-20 กก./ไร่ - สูตร 46-0-0 5-10 กก./ไร่ - ตัดพันธุ์ปน - ฉีดสารชีวภัณฑ์เพื่อป้องกันโรคและแมลง	- ระบายน้ำออกจากนาเพื่อเร่งให้ข้าวสุกแก่ - เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวข้าว
 ตามวิธีการเกษตรกร	- เผาตอซังข้าว/ ไถกลบตอซัง - เตรียมดิน - ครั้งที่ 1 ไถดะ ไร่ละ 220 บาท - ครั้งที่ 2 ไถแปร ไร่ละ 200 บาท - ครั้งที่ 3 ไถคราด ไร่ละ 250 บาท - ฉีดยาคุมหญ้า 170 บาท/ไร่ - ปล่อยน้ำเข้านา	- หว่านเมล็ด/ ใช้เมล็ดพันธุ์ 30 กก./ไร่ - ค่าเมล็ดพันธุ์/ ค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ 300 บาท/ไร่ - ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 และ 16-20-0 จำนวน 25 กก./ไร่ เป็นเงิน 650 บาท/ไร่	- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 สูตร 16-16-8 (ดินทราย) 20-25 กก./ไร่ - เป็นเงิน 450 บาท/ไร่ - กำจัดวัชพืช - ตัดพันธุ์ปน - ฉีดฮอร์โมนและสารป้องกันกำจัดเชื้อรา - เป็นเงิน 200 บาท/ไร่	- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 สูตร 46-0-0 5-10 กก./ไร่ - เป็นเงิน 150 บาท/ไร่	- ระบายน้ำออกจากนาเพื่อเร่งให้ข้าวสุกแก่ - เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวข้าว อัตราจ้าง ไร่ละ 550 บาท ค่าขนส่งไร่ละ 150 บาท
 ปฏิทินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ก่อนเตรียมดิน - เก็บตอซังเพื่อตรวจวิเคราะห์ดิน - ไถกลบตอซัง - หว่านปุ๋ยคอก N=3% การเตรียมดิน - ครั้งที่ 1 ไถดะ - ครั้งที่ 2 ไถแปร - ครั้งที่ 3 ไถคราด รวมทั้งหมด ไร่ละ 650 บาท	- แย่งเมล็ดพันธุ์ด้วยเครื่องราดโรตารี - หว่านเมล็ด/ ส้ารอง 10-15 กก./ไร่ - ปล่อยน้ำเข้านา 3 เซนติเมตร - ปล่อยปุ๋ยคอก (ข้าวอายุ 21 วัน) - อัตรา 10 กก./ไร่ , ไถแปร 3000 กก. - N=4.6% - เทียบได้กับปุ๋ยยูเรีย 7-10 กก. ** ลดต้นทุนได้ 300 บาท/ไร่ ซึ่งเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของข้าว	- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 สูตร 16-16-8 (ดินทราย) 20-25 กก./ไร่ - เป็นเงิน 450 บาท/ไร่ - กำจัดวัชพืช - ตัดพันธุ์ปน และตัดปลายข้าวเพื่อลดข้าวตอกข้าวตัง - ฉีดสารชีวภัณฑ์เพื่อป้องกันกำจัดโรคและแมลง	- ใส่ปุ๋ยอินทรีย์/ ชีวภาพ จำนวน 25 กก./ไร่ - เป็นเงิน 200 บาท/ไร่ - ฉีดฮอร์โมนและสารป้องกันกำจัดโรคและแมลง	- ระบายน้ำออกจากนาเพื่อเร่งให้ข้าวสุกแก่ - เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวข้าว อัตราจ้าง ไร่ละ 550 บาท ค่าขนส่งไร่ละ 150 บาท - อัตราค่าจ้าง ไร่ละ 450 บาท - ได้ฟางค้อน 25 ตัน - จำหน่ายฟางค้อน 40 บาท - รายได้จากการขายฟางค้อนไร่ละ 1000 บาท - กำไรสุทธิ ไร่ละ 550 บาท

สำนักงานเกษตรอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ภาพผังแปลงภายในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

1. ศาลาเรียนรู้
2. แปลงเรียนรู้และนาข้าว
3. ฐานเรียนรู้ด้านการพัฒนาปรับปรุงดิน
4. ฐานเรียนรู้ด้านประมง
5. ฐานเรียนรู้ด้านปศุสัตว์